

Konkurentnost hrvatskog gospodarstva

Dragica, Valerija

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:912250>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr.MijoMirković"

VALERIJA DRAGICA

KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

"Dr.Mijo Mirković"

VALERIJA DRAGICA

KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

JMBAG: 0303041098, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Gospodarstvo hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: doc.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, srpanj 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana VALERIJA DRAGICA, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera FINANCIJSKI MENADŽMENT ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, 20.07.2016

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, VALERIJA DRAGICA dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis:

U Puli, 20.07.2016.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. KONKURENTNOST	3
1.1 Pojemno određivanje konkurentnosti.....	3
1.2. Piramida konkurentnosti.....	4
1.3. Osvrt na konkurentnost.....	6
2. INDIKATORI KONKURENTNOSTI	8
2.1. Indeks konkurentnosti rasta.....	8
2.2 Indeks poslovne konkurentnosti	9
2.3 Indeks globalne konkurentnosti.....	9
2.4. Indeks održive konkurentnosti	11
2.5. Indeks turističke konkurentnosti.....	12
2.6. Indeks konkurentnosti korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija.....	13
2.7. Indeks ravnopravnosti spolova	14
2.8. Indeks ljudskog razvoja.....	15
2.9. Indeks percepcije korupcije.....	16
2.10. Svjetska ljestvica talenata.....	17
3. KONKURENTNOST EUROPSKE UNIJE	19
3.1. Strategija Europa 2020	20
3.2. Strategija Europa 2020 u Hrvatskoj	23
3.3. Obzor 2020	24
4. REGIONALNA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA	27
4.1. Problemi regionalnog razvoja Hrvatske	27
4.2. Cilj praćenja regionalne konkurentnosti.....	30
4.3. Regionalni indeks konkurentnosti	31
5. KRITIČKI OSVRT NA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA	36
ZAKLJUČAK	38
LITERATURA	39
POPIS KNJIGA.....	39
POPIS RADOVA I INTERNETSKIH IZVORA.....	39
POPIS TABLICA I SLIKA.....	40

UVOD

Hrvatsko gospodarstvo je naslijedilo brojne probleme iz prošlosti, a uglavnom se ogledaju u neučinkovitoj gospodarskoj strukturi. Tranzicijski problemi dodatno su otežani ratnim razaranjima. Usprkos ratnim razaranjima proveden je uspješan stabilizacijski program, te je to omogućilo ostvarenje relativno visokih stopa rasta u nekoliko posljednjih godina.

Da bi Hrvatska ostvarila dugoročnu stabilnost i zadovoljila potrebe građana s višom stopom zaposlenosti, rastom i standardom života, potrebno je postići znatno veću suradnju svih društvenih grupa. Povoljna poslovna okolina i konkurentno sposobna poduzeća su ključni čimbenici za rast bruto domaćeg proizvoda, zaposlenosti i životnog standarda. Moderno hrvatsko gospodarstvo prolazilo je kroz iznimno turbulentna razdoblja, uključujući i Domovinski rat, te je bilo suočeno s nizom novih pojava i tendencija.

Cilj ovog završnog rada je analizirati obilježja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te prikazati probleme s kojima se susreće hrvatsko gospodarstvo.

Rad se pored uvoda i zaključka sastoji od pet poglavlja.

Prvo poglavlje predstavlja teorijski okvir rada. Objašnjava se pojam konkurentnosti te piramida konkurentnosti

U drugom poglavlju razmatraju se indikatori konkurentnosti, koji su podijeljeni prema onima koje istražuje Svjetski gospodarski forum (indeks konkurentnosti rasta, indeks poslovne konkurentnosti, indeks globalne konkurentnosti, indeks održive konkurentnosti, indeks turističke konkurentnosti, indeks korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija te indeks ravnopravnosti spolova), zatim one koje istražuje UN (indeks ljudskog razvoja), Transparencyinternational¹ (indeks percepcije korupcije) te Svjetski godišnjak konkurentnosti (svjetska ljestvica talenata)

U trećem poglavlju govori se o konkurentnosti Europske unije, o novoj strategiji Europske unije, „EUROPA 2020.“, kakvo značenje ta strategija ima za Republiku Hrvatsku, te o „Obzoru 2020.“

¹Međunarodna nevladina organizacija za suzbijanje korupcije

U četvrtom poglavlju poseban osvrt je dan regionalnom razvoju. Koji su problemi regionalnog razvoja, ciljevi praćenja, te pojašnjenje regionalnog indeksa konkurentnosti te osvrt na analizu regionalne konkurentnosti Republike Hrvatske.

U petom poglavlju daje se poseban osvrt na cjelokupnu konkurentnost hrvatskog gospodarstva.

Prilikom izrade ove radnje korištene su: metoda klasifikacije, metoda kompilacije, statistička metoda te deduktivna metoda.

1. KONKURENTNOST

1.1 Pojmovno određivanje konkurentnosti

Konkurentnost je sposobnost zemlje da postigne na svjetskom tržištu uspjeh koji omogućuje bolji životni standard za sve. Ona je rezultat mnogih čimbenika, a naročito konkurentnosti na razini poduzeća i povoljne poslovne okoline koja potiče uvođenje novih proizvoda i procesa te investicije. Svi ti čimbenici u međusobnu djelovanju vode povećanoj produktivnosti, višem dohotku i održivom razvoju.²

Osnovna značajka suvremenoga globalnoga gospodarstva jest sve veća povezanost među različitim gospodarstvima, ne samo u razmjeni dobara i usluga, već i na području kretanja tokova kapitala. Liberalizacija međunarodne razmijenei financijskih tokova, jednako kao i suvremeniji i cjenovno pristupačniji kanali distribucije dobara, usluga i informacija, značajno mijenjaju definiciju komparativnih prednosti i konkurentnosti. Konkurentnost po svom definicijskom obilježju sve više zahtijeva primjenu globalnoga svjetonazora, a to proizlazi iz potrebe za nadmetanjem s konkurentima iz bilo kojeg područja svijeta. Konkurentnost u posljednjih tridesetak godina postaje jedan od najčešće analiziranih ekonomskih pojmova. Na mikrorazini uglavnom je usuglašena metodologija mjerenja konkurentnosti, a ona se odnosi na analizu određenih pokazatelja vezanih uz pojedini tržišni segment na kojem je pojedino poduzeće aktivno i na tržišnu poziciju analiziranoga poduzeća.

Najčešće korišteni pokazatelj konkurentnosti poduzeća je tržišni udio. Od ostalih pokazatelja značajni su pokazatelji profitabilnosti, kretanje prodaje na domaćem i na međunarodnom tržištu i ocjena sposobnosti poduzeća da se dugoročno održi i razvija u uvjetima rastuće međunarodne konkurencije. S druge strane, postoje različiti stavovi o mjerenju konkurentnosti među pojedinim zemljama. Pojedini analitičari (Krugman 1996.,1994.) čak zastupaju ekstremni stav da pojam konkurentnosti nije primjenjiv na razini zemalja, već samo na razini poduzeća. No, značajne razlike u gospodarskim kretanjima u pojedinim zemljama koje su u sličnoj fazi gospodarskoga razvitka jasno upućuju na postojanje uspješnijih i manje uspješnih zemalja. Na makro razini nacionalna se konkurentnost ili konkurentnost zemalja definira kao

²NVK (2006) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 9, www.konkurentnost.hr

sposobnost zemlje da ostvari gospodarski rast brži od ostalih zemalja i da poveća blagostanje tako da se njezina gospodarska struktura mijenja i što učinkovitije prilagođava kretanju međunarodne razmjene.³

U definiranju konkurentnosti na makrorazini, ili na razini zemalja, često se polazi od istraživanja koje sublimira dotadašnje teorijske spoznaje o konkurentnosti, a koje se u načelu nisu značajno promijenile ni do danas. Trabold (1995.) produbljujući spoznaje navedenih, ali i drugih autora, analizira četiri značajna aspekta konkurentnosti:

- mogućnost prodaje na globalnom tržištu (izvoz)
- mogućnost privlačenja investicija (lokacija)
- mogućnost prilagodbe gospodarstva
- mogućnost stvaranja i povećanja raspoloživog dohotka

Trabold (1995.) zaključuje da ti različiti aspekti čine određenu hijerarhiju. Tako je mogućnost ostvarenja i povećanja raspoloživog dohotka koja se najčešće mjeri rastom BDP najopćenitiji pokazatelj konkurentnosti zemalja. Taj pokazatelj izravno ovisi o ostala tri pokazatelja od kojih je svaki za sebe neovisan aspekta konkurentnosti. Tri su izvedena pokazatelja konkurentnosti, prema ovoj definiciji, na nacionalnoj razini izravno mjerljiva (rast BDP-a, kretanje izvoza i priljevFDI). Sposobnost prilagodbe gospodarstva koja se ogleda u brzini kojom gospodarstvo odgovara na promjenu tržišnih uvjeta i uočava nove mogućnosti i prilike nije moguće obuhvatiti jednim makroekonomskim pokazateljem. U analizi se ta varijabla ponekad oslikava podacima o razvitku sektora istraživanja i razvoja. Navedeni makroekonomski pokazatelji koji prema teorijskim radovima ukazuju na zatečenu razinu konkurentnosti u radu se nazivaju “tvrdim” statističkim pokazateljima zato što su raspoloživi iz standardnih statističkih istraživanja koja se provode u svim zemljama.⁴

1.2. Piramida konkurentnosti

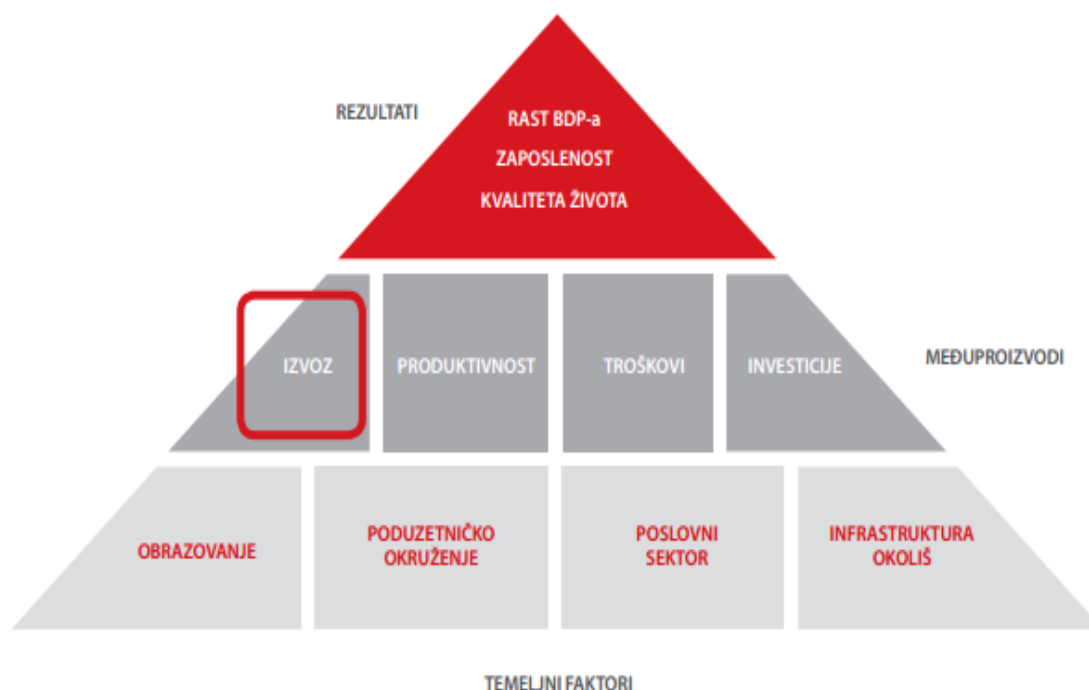
Dugoročno povećanje konkurentnosti moguće je samo putem suradnje poslovne zajednice, vlade i društva. Konkurentno sposobna domaća poduzeća najbolja su osnova za socijalno pravedno društvo i punu zaposlenost. U tom pogledu konkurentnost je ideja koja ujedinjuje

³Lovrinčević Ž., Mikulić D., Rajh E., Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske, Ekonomski pregled, 59 (11) 603 – 645, str. 604.

⁴Ibid. str. 605.

sve društvene grupe. Okvir koji se koristi za strukturiranje analize konkurentnosti u ovom izvješću jest tzv. piramida konkurentnosti. Rezultati konkurentnosti odražavaju se u dosadašnjem gospodarskom rastu, koji osigurava povećanje zaposlenosti i, u krajnjoj liniji, podizanje kvalitete života. Istodobno, konkurentnost upućuje na to koliki je potencijal za ostvarenje dugoročnog gospodarskog rasta i to putem učinaka i potencijala za rast na nižim razinama piramide. Na nižoj razini nalaze se međuproizvodi konkurentnosti: izvoz, produktivnost, troškovi i investicije. To su ekonomske veličine koje pokazuju učinke temeljnih faktora konkurentnosti i koje u međusobnom djelovanju znatno određuju rezultate konkurentnosti: gospodarski rast, zaposlenost i kvalitetu života. Također, to su ključni pokazatelji održivosti gospodarskog rasta i relativno su lako mjerljivi, ali nisu temeljni činitelji nacionalne konkurentnosti. Temeljne činitelje konkurentnosti čine obrazovanje, poduzetničko okruženje, kvaliteta poslovnog sektora, infrastrukturni okoliš. Te je faktore teže mjeriti, ali oni su osnova za djelovanje razvojnih politika koje će rezultirati povoljnim učincima na višim razinama piramide.⁵

Slika 1. Piramida konkurentnosti

Izvor: (2008): Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.16,

⁵NVK (2006) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 9, www.konkurentnost.hr

1.3. Osvrt na konkurentnost

Konkurentnost je kategorija koja se može promatrati s više aspekata. U smislu cjelokupne nacionalne ekonomije, sektora, djelatnosti, ali i samog poduzeća. Pojedina zemlja se može smatrati konkurentnom pod uvjetom da ima značajnu ulogu u proizvodnji i plasiranju roba ili usluga na svjetskom tržištu te da građani te zemlje u promatranom razdoblju ostvaruju veći životni standard mjeren različitim pokazateljima. Pojam konkurentnosti dosta je općenit te ne postoji jedna jedinstvena definicija koja bi opisala konkurentnost. Ono što se može zaključiti iz različitih tekstova, znanstvenih radova, znanstvenih istraživanja, intervju a i izvješća da se pojam konkurentnosti vezuje uz međunarodnu razmjenu. Ako pojedina zemlja u situaciji slobodnog i fer tržišta proizvodi robu i usluge koji zadovoljavaju zahtjeve svjetskog tržišta, može se smatrati konkurentnijom od one koja ne zadovoljava navedene uvjete. Veća konkurentnost se može postići putem spremnosti i sposobnosti zemlje da njezina poduzeća agresivno investiraju u efikasno i novo postrojenje, novu opremu i najbolju tehnologiju koja omogućava izlaz na globalno tržište.

Međutim, osim međunarodne razmjene, moje mišljenje je da se povećanje konkurentnosti može ostvariti putem ulaganja u ljudske potencijale. Povećanje konkurentnosti ovisi o ljudima s visokom razinom kompetencija za poslove u sadašnjosti i mogućnošću prilagodbe poslovima u budućnosti. Povećanje konkurentnosti zemlje zahtjeva fleksibilnu radnu snagu koja je sposobna prilagoditi se proizvodnim, tehnološkim i tržišnim promjenama. Potrebno je poboljšati reakciju na potrebe tržišta rada, pridonoseći konkurentnosti svakog sektora. Prilagođavanje potrebama tržišta rada može se postići kroz suradnju obrazovnih institucija i poslodavaca. Napredovanjem tehnologije, javlja se potreba za zamjenom postojeće radne snage, novom koja nužno mora biti informatički obrazovana. Činjenica je, da su obrazovanje i konkurentnost usko povezani. Dodatna godina obrazovanja stanovništva u nekoj zemlji omogućava povećanje proizvodnje za 4-7% po stanovniku, sukladno tome, dodatna godina obrazovanja radnika rezultira većom zaradom i to od 5-15%. Ulaganje u obrazovanje stanovništva neke zemlje rezultira njihovom većom zaradom, a time i povećanjem nacionalnog dohotka te zemlje, čime zemlja postaje konkurentnija u odnosu na one s nižim nacionalnim dohotkom.

Konkurentnost se prema metodologiji Svjetskog gospodarskog foruma može mjeriti raznim indikatorima, pa bi prema tome političari i politički analitičari, trebali indikatore te razna izvješća uzimati u obzir s ozbiljnošću, obzirom na konstantne izazove unapređenja konkurentnosti.

2 .INDIKATORI KONKURENTNOSTI

Konkurentnost je sposobnost zemlje da postigne na svjetskom tržištu uspjeh koji omogućuje bolji životni standard za sve. Ona je rezultat mnogih čimbenika, a naročito konkurentnosti na razini poduzeća i povoljne poslovne okoline koja potiče uvođenje novih proizvoda i procesa te investicije. Svi ti čimbenici u međusobnu djelovanju vode povećanoj produktivnosti, višem dohotku i održivom razvoju.

Konkurentnost na razini nacionalnog gospodarstva nije isto što konkurentnost na razini poduzeća. Na mikrorazini konkurentnost se obično izjednačava s tržišnim uspjehom poduzeća, odnosno s dinamikom tržišnog udjela i pozicioniranjem na ljestvici kvalitete. Na makrorazini, konkurentnost je širi pojam koji obuhvaća rast, kvalitetu života i produktivnost.

U dugom roku konkurentnost je u osnovi pitanje povećanja produktivnosti odnosno razine efikasnosti i kvalitete proizvodnje i usluga i to je dugoročno ključna odrednica standarda života. No, konkurentnost također ovisi o troškovima i sposobnosti poduzeća da konkuriraju na inozemnim i domaćem tržištu. U kratkom roku, kretanja cijena, troškova, plaća i valutnog tečaja značajno utječu na konkurentnost domaćih poduzeća bez obzira na razinu produktivnosti.⁶

Prema metodologiji Svjetskog ekonomskog foruma stanje nacionalne konkurentnosti prikazuje se :

1. Indeksom konkurentnosti rasta

2. Indeksom poslovne konkurentnosti
3. Indeksom globalne konkurentnosti
4. Indeksom održive konkurentnosti
5. Indeksom turističke konkurentnosti

2.1. Indeks konkurentnosti rasta

Indeks konkurentnosti rasta analizira mogućnost gospodarstva da postigne održiv ekonomski rast u srednjem i dugom roku. Sažima tri ključna aspekta rasta: makroekonomsko okruženje,

⁶NVK (2006) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 9, www.konkurentnost.hr

kvalitetu javnih ustanova i tehnološku sposobnost zemlje. Indeks makroekonomskog okruženja čine indeksi ekonomske stabilnosti, kreditnog rejtinga i produktivnosti javnih rashoda. Indeks kvalitete javnih institucija čine ocjena stupnja korupcije i ocjena pravnog sustava, obje izvedene iz anketnih podataka. Tehnološki indeks sastoji se od ocjene transfera tehnologije, inovativnosti i razvijenosti informacijske i komunikacijske tehnologije (Tablica 1).

Tablica 1. Sastavnice indeksa konkurentnosti rasta

INDEKS KONKURENTNOSTI RASTA							
Makroekonomsko okruženje			Kvaliteta javnih institucija		Razvijenost tehnologija		
Ekonomska stabilnost	Kreditni rejting	Neproductivnost javnih rashoda	Korupcija	Pravni sustav	Inovativnost	ICT	Transfer tehnologije

Izvor : (2004): Benchmark analiza Hrvatske: konkurentnost 2003-2004 Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.5, www.konkurentnost.hr

2.2 Indeks poslovne konkurentnosti

Indeks poslovne konkurentnosti usmjeren je na mikrorazinu, a ocjenjuje obilježja poduzeća koja posluju u zemlji i kvalitetu mikroekonomskog okruženja (Tablica 2).

Tablica 2. Sastavnice indeksa poslovne konkurentnost

INDEKS POSLOVNE KONKURENTNOSTI				
Upravljanje i strategija poduzeća	Kvaliteta neposrednog poslovnog okruženja			
	Prateće industrije	Faktorski uvjeti	Uvjeti potražnje	Strateški kontekst

Izvor : (2004): Benchmark analiza Hrvatske: konkurentnost 2003-2004 Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.5, www.konkurentnost.hr

2.3 Indeks globalne konkurentnosti

Indeks globalne konkurentnosti temelji se na shvaćanju konkurentnosti kao skupa institucija, politika i čimbenika koji određuju produktivnost zemlje. Indeks ujedinjuje makro i mikro aspekte konkurentnosti i dinamičke i statičke aspekte konkurentnosti. Indeks globalne

konkurentnosti je jedna dobro prihvaćena ocjena u svijetu posljednjih nekoliko godina koju objavljuje Svjetski ekonomski forum (World Economic Forum). Ovaj indeks je 2001. godine značajno usavršen. Do 2001. godine za ocjenu konkurentnosti nacija korišten je GrowthCompetitiveness.⁷

Tablica 3. Sastavnice indeksa globalne konkurentnosti

Osnovni uvjeti Podindeks	Povećanje efikasnosti Podindeks	Inovacije i sofisticiranost Podindeks
1. stup: Institucije	5. stup: Više obrazovanje i trening	11. stup: Poslovna sofisticiranost
2. stup: Infrastruktura	6. stup: Efikasnost tržišta roba	12. stup: Inovativnost
3. stup: Makroekonomsko okruženje	7. stup: Efikasnost tržišta roba	
4. stup: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	9. stup: Tehnološka spremnost	
	10. stup: Veličina tržišta	

Izvor : (2013): Izvješće o globalnoj konkurentnosti : konkurentnost 2013., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.3, www.konkurentnost.hr

Tablica 4. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

ZEMLJA	RANG 2015.	RANG 2014.	PROMJENA 2014.-2015.
Švicarska	1.	1.	0
Singapur	2.	2.	0
SAD	3.	5.	2
Njemačka	4.	4.	4
Nizozemska	5.	4.	1
Japan	6.	9.	3
Hong Kong	7.	7.	0
Finska	8.	4.	4
Švedska.	9.	10.	1
Velika Britanija	10.	6.	4
Hrvatska	77.	77.	0

Izvor: (2015): The Global CompetitivenessReport, World Economic Forum, Switzerland, str.26, <http://www.weforum.org/>

⁷Čavark V., Družić I., Barić V., Grahovac P., Gelo T., AksentijevićKarman N., Mrnjavac Ž., Obadić A., Pašalić Ž., Smolić Š., Šimurina J., Tica J., Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura - nakladno istraživački zavod, Zagreb,2011, str. 83.

2.4. Indeks održive konkurentnosti

Održiva konkurentnost se može definirati kao sposobnost zemlje da zadovolji potrebe sadašnje generacije uz održavanje ili povećanje nacionalnog i individualnog bogatstva u budućnosti vodeći računa o prirodnim, društvenim i gospodarskom kapitalu. Indeks održive konkurentnosti je pokušaj da se konkurentnost proširi, i to preko strogih regulativa zaštite okoliša. Prema WEF – u (2013.) održiva konkurentnost predstavlja skup institucija, politika i čimbenika koji omogućuju da nacionalno gospodarstvo ostane produktivno u duljem razdoblju uz istovremeno osiguranje društvene i okolišne održivosti. U suštini, indeks održive konkurentnosti podrazumijeva ravnotežu triju dimenzija održivosti : ekonomske, društvene i ekološke održivosti. Ekonomska održivost mjerena je putem indeksa globalne konkurentnosti, društvena održivost djelomično putem indeksa globalne konkurentnosti uz uvođenje novih područja mjerenja dok je ekološka održivost mjerena novim indikatorima.

Tablica 5. Sastavnice indeksa održive konkurentnosti

EKONOMSKA ODRŽIVOST Mjerena je putem indeksa globalne konkurentnosti	DRUŠTVENA ODRŽIVOST 1. Pristup neophodnim potrebama - sanitacija, pitka voda i zdravstvena briga 2 .Ekonomska isključenost - zaposlenost, siva ekonomija i sigurnost 3. Društvena kohezija - Ginijev koeficijent ⁸ , socijalna mobilnost i nezaposlenost mladih	EKOLOŠKA ODRŽIVOST 1. Politika okruženja - zakonodavno okruženje, broj ratificiranih međunarodnih sporazuma i zaštita biosfere 2. Korištenje obnovljivih resursa - opskrbljivanje poljoprivrede vodom, promjena šumskih površina i ribolovstvo 3. Pogoršanje stanja okoliša - nivo koncentracije štetnih čestica i supstanci, intenzitet CO2 i kvaliteta prirodnog okruženja
--	--	--

Izvor : (2014): Izvješće o globalnoj konkurentnosti : konkurentnost 2014., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.10, www.konkurentnost.hr

Tablica 6. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

ZEMLJA	RANG 2015.	RANG 2014.	PROMJENA 2014. -2015.
Island	1.	1.	0.

⁸Socijalna nejednakost u društvu, često se mjeri tzv. Ginijevim koeficijentom mjerom statističke disperzije raspodjele prihoda među pojedinim društvenim grupama. i.

Švedska	2.	2.	0
Norveška	3.	4.	1
Finska	4.	3.	1
Švicarska	5.	6.	1
Lihtenštajn ⁹	6.	-	-
Luksemburg	7.	9.	2
Njemačka	8.	7.	1
Danska	9.	8.	1
Austrija	10.	10.	0
Hrvatska	22.	32.	10

Izvor : (2014. i 2015.) The global sustainable competitiveness : competitiveness 2014., 2015. SolAbility Zurich, Seoul, str. 9., i str. 11., www.solability.com

2.5. Indeks turističke konkurentnosti

Indeks turističke konkurentnosti mjeri uspješnost pojedine zemlje u sektoru putovanja i turizma, podijeljen je u četiri kategorije koje obuhvaćaju podržavajuće okruženje, podržavajuće politike i uvjete za putovanja i turizam, infrastrukturu te prirodna i kulturna bogatstva.¹⁰ Unutar ovih kategorija prati se održivost zaštite okoliša, konkurentnost cijena, politika sigurnosti, zdravlja i higijene, zračna umreženost, turistička infrastruktura, nacionalni resursi, kulturni resursi i drugo.

Tablica 7. Sastavnice indeksa turističke konkurentnosti

Zakonodavna regulativa Podindeks	Poslovno okruženje i Infrastruktura Podindeks	Bogatstvo ljudskih, kulturnih i nacionalnih dobara Podindeks
1. stup: Zakoni i propisi	6. stup: Zračna infrastruktura	11. stup: Ljudski potencijal
2. stup: Održivost zaštite okoliša	7. stup: Cestovna i željeznička infrastruktura	12. stup: sklonost putovanjima i turizmu
3. stup: Sigurnost i zaštita	8. stup : Turistička infrastruktura	13. stup: Nacionalni resursi
4. stup: Zdravlje i higijena		14. stup: Kulturni resursi

⁹ U 2014. godini nije uključen u istraživanje indeksa održive konkurentnosti

¹⁰MINT (2014): Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, www.mint.hr

5. stup: Prioritet putovanje i turizma	9. stup: ICT infrastruktura 10. stup: Konkurentnost cijena u industriji putovanja i turizma	
--	--	--

Izvor : (2013): Izvješće konkurentnosti turizma i putovanja: konkurentnost 2013., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.3, www.konkurentnost.hr

Tablica 8. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

ZEMLJA	RANG 2014.	RANG 2013.	PROMJENA 2013. – 2014.
Španjolska	1.	4.	3
Francuska	2.	7.	5
Njemačka	3.	2.	1
SAD	4.	6	2
Velika Britanija	5.	5.	0
Švicarska	6.	1.	5
Australija	7.	11.	4
Italija	8.	25.	17
Japan	9.	14.	5
Kanada	10.	8.	2
Hrvatska	33.	35.	2

Izvor : (2013): Izvješće konkurentnosti turizma i putovanja: konkurentnost 2013., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str.3, www.konkurentnost.hr

2.6. Indeks konkurentnosti korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija

Globalno izvješće o informacijskoj i komunikacijskih tehnologiji daje obuhvatnu i mjerodavnu ocjenu utjecaja ICT-a na konkurentnost zemalja i standard građana. Indeks pokazuje da gospodarstva u razvoju ne uspijevaju iskoristiti potencijal informacijskih i komunikacijskih tehnologija za pokretanje društvenih i gospodarskih promjena. U izvješću je prikazan sve veći raskorak između zemalja koje koriste internet u gospodarskom i društvenom okruženju.

Tablica 9. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

ZEMLJA	RANG 2015.	RANG 2014.	PROMJENA 2014.- 2015.
Singapur	1.	2.	1
Finska	2.	1.	1.
Švedska	3.	3.	0
Nizozemska	4.	4.	0
Norveška	5.	5.	0
Švicarska	6.	6.	0
SAD	7.	7.	0
Velika Britanija	8.	9.	1
Luksemburg	9.	11.	2
Japan	10.	16.	6
Hrvatska	54.	46.	8

Izvor: (2014., 2015.): The Global Information Technology Report, World economic forum, Geneva, str. 35., www.weforum.org

2.7. Indeks ravnopravnosti spolova

Indeks ravnopravnosti spolova koji istražuje Svjetski gospodarski forum, je indeks koji mjeri veličinu jaza među spolovima u četiri područja :

1. Ekonomsko sudjelovanje i prilike - plaće, sudjelovanje i vodstva
2. Obrazovanje – pristup osnovnim i višim razinama obrazovanja
3. Političko osnaživanje – zastupljenost u strukturama odlučivanja
4. Zdravlje i opstanak – očekivano trajanje života i odnos spolova

Tablica 10. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

ZEMLJA	RANG 2015.	RANG 2014.	PROMJENA 2014. – 2015.
Island	1.	1.	0
Norveška	2.	3.	1
Finska	3.	2.	1
Švedska	4.	4.	0
Irska	5.	8.	3
Ruanda	6.	7.	1
Filipini	7.	9.	2
Švicarska	8.	11.	3
Slovenija	9.	23.	14
Novi Zeland	10.	13.	3
Hrvatska	59.	55.	4

Izvor: (2014., 2015.): Global gendergapreport, World economic forum, Geneva, str. 8., www.weforum.org

2.8. Indeks ljudskog razvoja

Indeks ljudskog razvoja, skraćeno HDI (The UN Human Development Index (HDI)), je indeks kojim se mjeri siromaštvo, pismenost, obrazovanje, životni vijek i druge faktore kojima se zemlje svrstavaju u razvijene i zemlje trećeg svijeta. Indeks ljudskog razvoja mjeri prosječna dostignuća u zemljama, a to su:

1. Dug i zdrav život, mjereno prema životnom vijeku od rođenja
2. Znanje, mjereno prema pismenosti, gdje se također uzima osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, kao i postotak upisa
3. Pristojan standard života, mjereno prema BDP-u po stanovniku

Tablica 11. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

ZEMLJA	RANG 2014.	RANG 2013.	PROMJENA 2013.-2014.
Norveška	1.	1.	0
Australija	2.	2.	0
Švicarska	3.	3.	0
Danska	4.	10.	6
Nizozemska	5.	4.	1
Njemačka	6.	6.	0
Irska	6.	11.	5
SAD	8.	5.	3
Kanada	9.	8.	1
Novi Zeland	9.	7.	2
Hrvatska	47.	47.	0

Izvor: HDI (2015); Human development reports. str 22, www.hdr.undp.org

2.9. Indeks percepcije korupcije

Indeks percepcije korupcije je najutjecajniji pokazatelj korupcije u svijetu u područjima administrativne i političke korupcije u pojedinoj zemlji. Počeo ga je provoditi TransparencyInternational 1995. godine. Pomoću indeksa percepcije korupcije puno je lakše i jednostavnije pratiti promjene u percepciji korupcije tijekom vremena. Veći je broj i kvalitetniji izvor podataka, te prikazuje najnovije rezultate iz svakog izvora. Temelji se na ukupno 13 istraživanja i procjena iz područja ekonomije, politike i prava.

Tablica 12. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

ZEMLJA	RANG 2015.	RANG 2014.	PROMJENA 2014.-2015.
Danska	1.	1.	0
Finska	2.	3.	1
Švedska	3.	4.	1
Novi Zeland	4.	2.	2
Nizozemska	5.	8.	3
Norveška	6.	5.	1
Švicarska	7.	6.	1
Singapur	8.	7.	1
Kanada	9.	10.	1
Njemačka	10.	12.	2
Hrvatska	50	61.	11

Izvor: (2014.): CorruptionPerceptionsIndex, CPI brochure, str. 8, www.transparency.org

2.10. Svjetska ljestvica talenata

Svjetska ljestvica talenata je novo izvješće koja ocjenjuje sposobnost zemlje da se razvije, privuče i zadrži nadarene ljude u tvrtkama koje posluju u toj zemlji. Izvješće se bazira na tri ključna faktora:

1. Razvoj i ulaganje u nadarene ljude u zemlji, koje se očituju kroz javne investicije u obrazovanje i kvalitetu obrazovnog sustava
2. Privlačenje talenata, koja se očituje u tome koliko je pojedina država sposobna da privuče, a i zadrži nadarene ljude
3. Spremnost zemlje, koja se očituje da država ispunjava zahtjeve tržišta rada za raspoloživim nadarenim ljudima

Tablica 13. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

ZEMLJA	RANG 2014. GODINE	RANG 2013. GODINE	PROMJENA 2013.-2014.
Švicarska	1.	1.	0

Njemačka	2.	3.	1
USA	3.	9.	6
Irska	4.	18.	14
Malezija	5.	37.	32
UAE	6.	19.	13
Kanada	7.	11.	4
Norveška	8.	12.	4
Danska	9.	3.	6.
Luksemburg	10.	5.	5
Hrvatska	57.	45.	12

Izvor: (2013., 2014.): The Global Talent CompetitivenessIndex, IMD worldcompetitivenesscenter, Zurcih, str. 29., www.imd.org

3. KONKURENTNOST EUROPSKE UNIJE

Većina autora ističe Europsku uniju kao najjače i najkonkurentnije gospodarstvo u svijetu. Na određeni način vidljiv je utjecaj Europske unije na gotovo čitavom području Europe, velikom dijelu Azije i Amerike, a nešto manje na ostalim dijelovima svijeta. Vrlo se često ispred nje stavlja gospodarstvo SAD-a i Japana. No u posljednje vrijeme vidljivo je jačanje azijskih država posebno Indije i Kine. Osim promatranja američkog i azijskog gospodarstva koji su ujedno saveznici, a i konkurenti Uniji, ne smiju se zanemariti zemlje Afrike i Latinske Amerike.

Europa ima mnogo prednosti, kao što su talenti i kreativnosti, jaka industrijska baza, dinamičan uslužni sektor, poljoprivredni sektor visoke kvalitete, snažna pomorska tradicija, jedinstveno unutarnje tržište, zajednička valuta, pozicija najvećeg svjetskog trgovinskog bloka i ulagačka destinacija. Europa također može računati na snažne vrijednosti demokratskih institucija, zaštite okoliša i kulturne raznolikosti. Europa je u trenutku transformacije jer je kriza pokazala strukturalne slabosti europskog gospodarstva, dok se u međuvremenu svijet brzo kreće.

Europska unija nastoji povećati konkurentnost industrije i poduzeća u EU-u te promicati otvaranje radnih mjesta i gospodarski rast stvaranjem okruženja naklonjenog poduzećima, posebice za mala poduzeća i proizvodnu industriju. Industrijska konkurentnost, inovativnost i poduzetništvo ključni su za gospodarski oporavak Europe. Uzimajući u obzir globalizaciju i snažnu konkurenciju iz zemalja s brzim rastom gospodarstva, dugoročni gospodarski napredak Europe ovisit će o jačini industrijske baze, a ne samo o uslužnim djelatnostima i bankama. U pogledu industrije i inovacija ciljevi EU-a do 2020. godine su sljedeći: ojačati svoju industrijsku bazu i promicati prelazak na niskougljično poslovanje, promicati inovacije kako bi se potaknulo stvaranje novih izvora rasta, poticati mala poduzeća i promicati poduzetničku kulturu, zajamčiti tržište za robu na razini EU-a, pridonijeti prisutnosti Europe u svemiru. Europa ima neiskorišten poduzetnički potencijal. Iako 38 %

Euroljpana kaŒe da bi voljeli biti svoji vlastiti Œefovi, samo je 10 % samozaposlenih. EU Œeli povećati taj postotak kako bi potaknuo otvaranje radnih mjesta i obnovio gospodarsku osnovu.¹¹

3.1. Strategija Europa 2020

Europa 2020. je desetogodišnja strategija Europske unije za rast i radna mjesta pokrenuta 2010. godine. Njezin cilj nije samo prevladavanje krize od koje se svjetska gospodarstva postepeno oporavljaju, već je njezin cilj rješavanje nedostataka modela rasta i stvaranje uvjeta za pametan, održiv i uključiv rast. Strategija „EUROPA 2020.“ utvrdila je pet glavnih ciljeva koji se trebaju ispuniti do kraja 2020. godine. Oni uključuju: zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene/energija, obrazovanje i socijalno uključivanje te smanjenje siromaštva

Strategija Europa 2020. predlaŒe tri prioriteta koji se mećusobno nadopunjuju:

- 1.Pametan rast: razvijanjem ekonomije utemeljene na znanju i inovaciji.
2. Održiv rast: promicanje ekonomije koja učinkovitije iskorištava resurse, koja je zelenija i konkurentnija
3. Učljiv rast: njegovanje ekonomije s visokom stopom zaposlenosti koja donosi društvenu i teritorijalnu povezanost.

Europska unija mora definirati gdje Œeli biti 2020. godine. S tom namjerom Europska komisija predlaŒe sljedeće glavne ciljeve EU:

- 75 % populacije u dobi između 20- 64 godina trebalo bi biti zaposleno.
- 3 % BDP-a EU treba investirati u istraživanje i razvoj.
- Treba ispuniti klimatsko-energetske ciljeve „20/20/20“ (uključujući i povećanje do 30 % smanjenja emisije ukoliko okolnosti dozvoljavaju).
- Postotak osoba koje rano napuste školovanje trebao bi biti ispod 10 %, a najmanje 40 % mlađe generacije trebalo bi završiti tercijarni stupanj obrazovanja.

¹¹Europska unija (2014.): Poduzetništvo u EU. Dostupno na: http://europa.eu/pol/enter/index_hr.htm

- 20 milijuna manje ljudi trebalo bi biti u opasnosti od siromaštva.

Tablica 14. Pregled glavnih ciljeva „EUROPE 2020“

GLAVNI CILJEVI		
- Povećati stopu zaposlenosti stanovništva u dobi između 20-64 sa sadašnjih 69% na najmanje 75% - Realizirati cilj za ulaganje 3% BDP-a u istraživanje i razvoj, prvenstveno unapređujući uvjete za ulaganje privatnog sektora u istraživanje i razvoj te razviti nove pokazatelje za praćenje inovacija - Smanjiti emisiju stakleničkih plinova za najmanje 20% u odnosu na razine iz 1990. godine ili za 30% dopuste li to uvjeti, povećati udio obnovljivih izvora energije u našoj konačnoj potrošnji energije na 20% te postići povećanje od 20% u energetske učinkovitosti - Smanjiti udio onih koji rano napuštaju školovanje na 10% sa sadašnjih 15% te povećati udio populacije u dobi između 30-34 godine sa završenim tercijalnim stupnjem obrazovanja s 31% na najmanje 40% - Smanjiti broj Europljana koji žive ispod granice siromaštva za 25%, izvlačeći 20 milijuna ljudi iz siromaštva		
PAMETAN RAST	ODRŽIV RAST	UKLJUČIV RAST
INOVIACIJE Predvodnička inicijativa EU „ Unija inovacija “ s ciljem unapređenja okvirnih uvjeta i pristupa financiranju istraživanja i inovacija za jačanje lanca inovacija i podizanja razine ulaganja širom Unije	KLIMA, ENERGETIKA I MOBILNOST Predvodnička inicijativa EU „ Resursno učinkovita Europa “ s ciljem razdvajanja ekonomskog rasta od korištenja resursa, dekarbonizacije naše ekonomije, povećanja korištenja obnovljivih izvora, modernizacije sektora transporta i promicanja energetske učinkovitosti	ZAPOSŁJAVANJE I VJEŠTINE Predvodnička inicijativa EU „ Program za nove vještine i radna mjesta “ s ciljem modernizacije tržišta rada olakšavanjem mobilnosti radne snage te razvojem vještina tijekom cijelog života s ciljem povećanja sudjelovanja radne snage te boljeg slaganje ponude i potražnje radne snage
OBRAZOVANJE Predvodnička inicijativa EU „ Mladi u pokretu “ s ciljem povećanja rezultata obrazovnih sustava te jačanja međunarodne privlačnosti i visokog obrazovanja u Europi	KONKURENTNOST Predvodnička inicijativa EU „ Industrijska politika za globalizacijsko doba “ s ciljem unapređenja poslovnog okruženja, prvenstveno za male i srednje poduzetnike, te razvoja snažne i održive globalno konkurentne industrijske osnove	BORBA PROTIV SIROMAŠTVA Predvodnička inicijativa EU „ Europska platforma protiv siromaštva “ s ciljem jamčenja društvene i teritorijalne povezanosti na način da svi imaju korist od prednosti rasta i radnih mjesta te da ljudima koji pate od siromaštva i socijalne isključenosti omogući dostojanstven život i aktivno sudjelovanje u društvu
DIGITALNO DRUŠTVO Predvodnička inicijativa EU „ Digitalna agenda za Europu “ s ciljem širenja		

brzog interneta te korištenje prednosti jedinstvenog digitalnog tržišta za kućanstva i tvrtke		
--	--	--

Izvor: Europska komisija (2010.): EUROPA 2020., Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, str. 36

Ovi su ciljevi međusobno povezani i presudni za opći uspjeh Europske unije. Kako bi osigurala da svaka zemlja članica prilagodi strategiju Europa 2020. svojoj specifičnoj situaciji, komisija predlaže da ciljevi EU budu pretvoreni u nacionalne ciljeve i putanje.

Ovi su ciljevi reprezentativni za tri prioriteta pametnog, održivog i uključivog rasta, ali nisu razrađeni: za potporu će biti potreban čitav niz aktivnosti na nacionalnoj razini, na razini Europske unije i internacionalnoj razini. Europska komisija predstavlja sedam predvodničkih inicijativa koje će katalizirati napredak u okviru svake prioritetne teme:

- „Unija inovacija“ s ciljem unapređenja okvirnih uvjeta i dostupnosti financiranja za istraživanje i inovacije kako bi se osigurala mogućnost transformacije inovativnih ideja u proizvode i usluge koje stvaraju rast i radna mjesta.

- „Mladi u pokretu“ s ciljem povećanja učinka obrazovnih sustava i olakšanja ulaska mladih na tržište rada.

- „Digitalni program za Europu“ s ciljem bržeg širenja brzog interneta te korištenja prednosti jedinstvenog digitalnog tržišta za kućanstva i tvrtke.

- „Resursno učinkovita Europa“ s ciljem razdvajanja ekonomskog rasta od korištenja resursa, podrške prijelazu na ekonomiju koja koristi male razine ugljena, povećanja korištenja obnovljivih izvora, modernizacije sektora transporta i promicanja energetske učinkovitosti.

- „Industrijska politika za globalizacijsko doba“ s ciljem unapređenja poslovnog okruženja, prvenstveno za male i srednje poduzetnike, te razvoja snažne i održive globalno konkurentne industrijske osnove.

- „Program za nove vještine i radna mjesta“ s ciljem modernizacije tržišta rada te osnaživanja ljudi razvojem njihovih vještina tijekom cijeloga života s ciljem povećanog sudjelovanja radne snage te boljeg slaganja ponude i potražnje, uključujući i kroz mobilnost radne snage.

- „Europska platforma protiv siromaštva“ s ciljem jamčenja društvene i teritorijalne povezanosti na način da svi imaju koristi od prednosti rasta i radnih mjesta te da se ljudima

koji pate od siromaštva i socijalne isključenosti omogućiti dostojanstven život i aktivno sudjelovanje u društvu.¹²

Ovih sedam glavnih inicijativa obvezivat će i EU i države članice. Instrumenti na razini EU, prvenstveno jedinstveno tržište, financijske poluge i sredstva vanjske politike, bit će u potpunosti mobilizirani u svrhu rješavanja problema uskih grla i ostvarivanja ciljeva strategije Europa 2020. Kao trenutni prioritet, komisija donosi nacrt onoga što će se morati napraviti kako bi se definirala vjerodostojna izlazna strategija, nastavila reforma financijskog sustava, osigurala konsolidacija proračuna za dugoročni rast, osnažila koordinacija unutar ekonomske i monetarne unije.

Za ostvarenje rezultata bit će potrebno snažnije ekonomsko upravljanje. Strategija Europa 2020. počiva na dva temelja: gore skiciranom tematskom pristupu, sastavljenom od prioriteta i glavnih ciljeva; te izvještavanju država članica, koje će pomoći državama članicama da razviju svoje strategije za povratak na održiv rast i javne financije. Integrirane smjernice biti će usvojene na razini EU kako bi se pokrio opseg prioriteta i ciljeva EU. Državama članicama biti će poslane preporuke specifične za svaku državu. U slučaju neodgovarajuće reakcije, mogla bi biti poslana upozorenja vezana uz politiku. Izvještavanje o strategiji Europa 2020. i evaluacija Pakta o stabilnosti i rastu radit će se istovremeno, uz razdvajanje instrumenata i održavanje integriteta Pakta. Europsko će vijeće imati puno vlasništvo i biti žarište nove strategije. Komisija će nadzirati napredak prema ciljevima, olakšavati razmjenu politika i davati nužne prijedloge za usmjeravanje aktivnosti i predvodničkih glavnih inicijativa EU. Europski će parlament biti pokretačka snaga koja će mobilizirati građane i djelovati kao suzakonodavac na ključnim inicijativama.¹³

3.2. Strategija Europa 2020 u Hrvatskoj

Hrvatske su vlasti u 2012. godini usvojile nekoliko reformskih mjera. Vlada je, posebice, poduzela dodatne korake za premještanje poreznog opterećenja na poreze koji manje štete rastu i uvela mjere protiv izbjegavanja plaćanja poreza. Osim toga, prihvaćen je i novi zakon radi lakšeg razrješavanja problema nenaplativih kredita, a postignut je i određeni napredak u

¹²Europska komisija (2010.): EUROPA 2020., Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, str. 6

¹³Europska komisija (2010.): EUROPA 2020., Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast, str. 7

području smanjenja visokih troškova za osnivanje poduzeća. Mjere za povećanje fleksibilnosti tržišta rada, jačanje sustava obrazovanja i smanjenja administrativnog opterećenja poduzeća trenutno su u fazi razrade.

U drugim su područjima reformski naponi skromniji, posebno kada je riječ o smanjenju prikrivenih obveza i fragmentacije mirovinskog sustava, poboljšanja učinkovitosti pravosuđa i unaprjeđivanja mehanizama za sprječavanje korupcije u javnoj upravi. Hrvatska se suočava s važnim izazovima. Nakon pet godina recesije, poticanje rasta i povećanje broja radnih mjesta te istovremena kontrola fiskalne konsolidacije predstavljaju glavni kratkoročni izazov, dok su poboljšanje konkurentnosti i jačanje povjerenja u financijski sektor ključne zadaće za srednjoročno razdoblje. Hrvatska će morati uložiti dodatne napore u smanjenje visokog proračunskog deficita i rješavanje obveza poduzeća u državnom vlasništvu te istovremeno zaštititi ulaganja i druge rashode kojima se potiče rast. Jedan je od ciljeva i povećanje učinkovitosti oporezivanja. Država mora hitno poduzeti odgovarajuće mjere i u borbi protiv ukočenosti tržišta rada i nepovoljnog poslovnog okruženja.¹⁴

Manjkavo provođenje strategije Europe 2020. u Hrvatskoj očituje se ne samo u slabom ispunjavanju zadanih ciljeva, već i u nedostatnoj uključenosti Strategije u političke procese. Ranjivost je povezana s visokom razinom nezaposlenosti te skromnog gospodarskog oporavka.¹⁵

3.3. Obzor 2020

Obzor 2020. novi je program Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje od 2014. do 2020. godine koji objedinjuje aktivnosti Sedmog okvirnog programa, inovacijske aspekte programa za konkurentnost i inovacije i EU doprinos Europskom institutu za inovacije i tehnologiju. Obzor 2020. će doprinijeti ostvarivanju ciljeva ključnih strateških dokumenata Europske unije vezanih za istraživanje, tehnološki razvoj i inovacije, Europa

¹⁴ Europska komisija (2014.): Posebne preporuke po državama. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/hrvatska/index_hr.http

¹⁵ Europe 2020. in Croatia (2016.): In-depth economic review 2016. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/hrvatska/index_hr.http

2020. i Unija inovacije izgradnji Europskog istraživačkog prostora. Misao vodilja novog okvirnog programa je nuđenje rješenja i odgovora na gospodarsku krizu, investiranja u buduće poslove i razvoj, rješavanja pitanja građana EU o njihovoj materijalnoj sigurnosti, općoj sigurnosti i okolišu, kao i jačanja globalne pozicije EU u istraživanjima, inovacijama i tehnologijama. Struktura Obzora 2020. temelji se na tri glavna prioriteta: izvrsna znanost, industrijsko vodstvo i društveni izazovi.¹⁶

Tablica 15. Struktura Obzora 2020.

IZVRSNA ZNANOST	INDUSTRIJSKO VODSTVO	DRUŠTVENI IZAZOVI
1. Europsko istraživačko vijeće 2. Buduće i tehnologije u razvoju 3. Marie Skłodowska Curie akcije 4. Istraživačke infrastrukture	Vodeći položaj u tehnologijama razvoja i industrijskim tehnologijama: 1. Informacijske i komunikacijske tehnologije 2. Nanotehnologije, napredni materijali, biotehnologija, napredna proizvodnja i prerada 3. Svemir	1. Zdravlje, demografske promjene i kvaliteta života 2. Sigurnost hrane, održiva poljoprivreda i šumarstvo, istraživanje mora, pomorstva i unutarnjih voda i bioekonomija 3. Sigurna čista i učinkovita energija 4. Pametan, zeleni i integrirani promet 5. Klimatska aktivnost, okoliš, učinkovitost resursi sirovine 6. Europa u promjenjivom svijetu – uključiva, inovativna i promišljena društva 7. Sigurna društva – zaštita slobode i sigurnost Europe i njezinih građana

Izvor: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014.): Što je Obzor 2020.? Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>

Svrha i ciljevi Obzora 2020 su jačanje položaja EU u znanosti s namjenskim sredstvima od 24,598 milijuna eura. Na ovaj će se način želi osnažiti najkvalitetnija istraživanja u Europi te će se financiranje iznimno uspješnog Europskog istraživačkog vijeća (ERC) povećati za 77%. Sljedeći cilj je osnaživanje vodeće pozicije gospodarstva u inovacijama sa 17,938 milijuna eura. Ovo uključuje velika ulaganja u ključne tehnologije, lakši pristup kapitalu te podršku malim i srednjim poduzetnicima. Te osiguravanje 31,748 milijuna eura kao pomoći za rješavanje izazova s kojima se suočavaju svi Europljani, kao što su klimatske promjene, razvijanje održivog prijevoza i mobilnosti, smanjenje cijena obnovljivih izvora energije, osiguravanje sigurnosti hrane ili suočavanje s problemima koji se odnose na starenje

¹⁶Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014.): Što je Obzor 2020.? Dostupno na: <http://www.obzor2020.hr/obzor2020/sto-je-obzor-2020>

stanovništva.¹⁷ Glavni korisnici ovog programa su: fakulteti, sveučilišta, znanstveno – istraživački centri ili instituti, mikro i mala srednja poduzeća, velike kompanije, javne ustanove, civilne udruge i sve ostale organizacije koje imaju pravnu osobnost.

¹⁷Strukturni i investicijski fondovi (2014.): Svrha i glavni ciljevi Obzora 2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/obzor-2020>

4. REGIONALNA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

4.1. Problemi regionalnog razvoja Hrvatske

Regija se može definirati kao dio nacionalnog teritorija kojeg karakteriziraju određena obilježja, a mogu biti: prirodna, demografska, gospodarska, povijesna, kulturna, politička i druga. Problem regionalnog razvoja Hrvatske ima dugu povijest. Promjene regionalnog ustrojstva bile su česte, provedene uglavnom putem političkih kriterija. Tijekom pedeset godina mijenjale su se razvojne teorije, što je u konačnici dovelo do strukturnih problema tijekom razdoblja tranzicije. Smatra se da postoji „regionalni problem“ kada neka regija odstupa od nacionalnog prosjeka u nekim od sljedećih obilježja:

1. Visoka i trajna nezaposlenost
2. Niska razina i spor rast BDP-a percapita
3. Visok stupanj ovisnosti o uskoj industrijskoj bazi
4. Nagli pad proizvodnje
5. Neodgovarajuća opremljenost infrastrukturom
6. Velike migracije izvan regije

Osim čestih promjena regionalnog ustrojstva, Hrvatska je naslijedila neravnomjeran regionalni razvoj, depopulaciju i gospodarsko zaostajanje nekih područja što je dodatno pogoršao Domovinski rat. Tijekom razdoblja tranzicije hrvatsko gospodarstvo se razvilo u monocentrično gospodarstvo s dominantnim sudjelovanjem Zagreba.

Svakako je najtemeljniji problem hrvatskog koncepta regionalnog razvitka bio to što je on počivao na problemu nezaposlenosti, odnosno nezaposlenost je činila osnovu institucionalne utemeljenosti regionalne politike razvitka. Odvajanjem "razvijenog" od "nerazvijenog" stvoreni su odjeliti sektori koje je karakterizirala disfunkcionalnost i idiferencijalni rast, nasuprot funkcionalnoj povezanosti.

Konačno poistovjećivanje političkog i ekonomskog suvereniteta doprinijelo je sužavanju tržišnih ekonomskih kriterija i stvaranju neefikasnih ekonomskih jedinica preslikanih u

nerazvijena područja. Tome je također doprinijela funkcija centralnog fonda, to jest funkcija financijske transakcije i na toj osnovi stvorene autonomnosti i suverenosti u investicijskoj aktivnosti u nerazvijenim sredinama. Danas je taj sistem poticanja razvitka nerazvijenih područja neodrživ. On pripada periodu dogovorne i zatvorene ekonomije.

U uvjetima tržišne ekonomije traži se nova regionalna paradigma, temeljena na funkcionalnoj vezi subjekata razvoja, to jest na interakciji između tržišnih subjekata. Ta veza se, naravno, stimulira, čime politika regionalnog razvoja postaje sadržajnije, življa i efikasnija. Regionalizacija u Hrvatskoj ima i svoju tradiciju. Seže u davna vremena formiranja hrvatske države. No i pored svih događaja u povijesti po kojima se Hrvatska komadala na dijelove s različitim upravama, regionalni sustav ostao je prepoznatljiv integrator nacionalnog prostora. Međutim, u razdoblju 1945.-1990. politika regionalnog razvoja, kao i regionalizacija teritorija Hrvatske, doživljavaju brojne i kontroverzne obrate.¹⁸

Zapravo, radi se o fenomenima ekonomske i upravne regionalizacije, to jest o suprotstavljenim silama između centralizacije i disperzije u razvoju. Industrijalizacija je u Hrvatskoj, čak više nego drugdje, pridonijela polarizaciji ekonomije, stanovništva i ostalih razvojnih faktora. Polarizacija je do te mjere ustrojila tijekove proizvodnje, izmjene privredne strukture, tijekove kapitala i funkcija i uspostavila samosvojnost da do danas nije promijenila svoja unutrašnja svojstva i kvantitativne proporcije.

Polarizacija je bila negativan proces u praksi nacionalnog razvoja. Ona danas polako prerasta u policentrizam, ali je i dalje na velikoj distanci od disperzije. Polarizacija je djelovala na oblikovanje ukupne nacionalne ekonomije, a posebno ekonomije razvijenih sredina. Nasuprot polarizacijskim tijekovima kao spontanim procesima, pojavila se potreba uspostavljanja teritorijalne razvojne ravnoteže. Ta se potreba u prvim počecima oblikovala kao restriktivna politika regionalnog razvoja. Rađanje politike regionalnog razvoja u Hrvatskoj ne počiva na razlozima pozitivne, već negativne prakse u gospodarskom razvoju. Dakle, ona od samog početka nosi "nerazvijenost" kao element utemeljenja. Regionalni razvoj u Hrvatskoj razvio je, međutim, i svoju pozitivnu tradiciju koja se ogleda u oblikovanju podjela rada u uravnoteženju privrednog razvoja i razvoja velike infrastrukture.

¹⁸Šimunović I., Regionalni koncept razvitka Hrvatske, Ekonomski fakultet, Split, str. 3

U tom je smislu politika regionalnog razvoja pridonijela očuvanju tradicionalnih vrijednosti, uravnoteženju populacijskih tijekova i razvoju svojstava kontinentalne i obalske ekonomije. Manje se uspješno bitka vodila na planu sela i tradicionalnih ekonomskih aktivnosti jer je polarizacijska filozofija bila prisutna u velikim malim sredinama. Međutim, na polju regionalizacije u Hrvatskoj imali smo vrlo čudnih obrata. Za razumijevanje tog problema treba razlikovati "prirodni" regionalni sustav i "konvencionalni" regionalni sustav. U prirodne regionalne sustave svakako najviše spadaju teritorijalne podjele temeljene na geografskim, ekonomskim, etničkim i tradicijskim kriterijima. Pravovaljanost i postojanost tih podjela ovisi o stupnju ekonomske i kulturne razvijenosti i povijesnoj starosti tog sustava. U konvencionalne regionalne sustave u pravilu spadaju regionalne podjele prema političkim i upravnim kriterijima i sl. Takve podjele dijelom počivaju na kriterijima za prirodnu podjelu, a često i nasuprotnim kriterijima. Za razumijevanje problema vezanog uz razne pokušaje i promjene u regionalnom sustavu Hrvatske treba uočiti razlike između svojstava upravne i razvojne regionalizacije, kao što treba uočiti probleme poistovjećivanja ili nespretnog spajanjatih dviju regionalizacija. Naime, te dvije regionalizacije imaju različitu pravnu utvrđenost, uspostavljaju se s različitom svrhom i daju različite efekte. U našoj regionalnoj praksi te dvije regionalizacije su nespretno spajane. Bazična jedinica u svim spajanjima bila je općina.

Spajanjem općina dobivene su veće regionalne jedinice. U periodu centralizma na regionalnu vlast gledalo se kao na oblike političke moći, a na regionalizam kao oblik regionalnog zatvaranja. U periodu decentralizacije gledalo se na regionalnu upravu kao na oblik preuzimanja nadležnosti općina i time slabljenje pozicija lokalnih uprava. U prvom je slučaju regionalizacija bila u funkciji republike, a u drugom u funkciji općina. Regionalni je sustav Hrvatske bio linearan, to jest sve su regionalne jedinice u Hrvatskoj imale iste nadležnosti i trpjele su iste promjene.

Linearnost regionalnog sustava Hrvatske po sebi je bila osnovica za skretanje politike regionalnog razvoja prema politici razvoja nedovoljno razvijenih područja i podjeli Hrvatske na razvijene i nerazvijene zajednice općina i općine. Time su pogrešan institucionalni okvir regionalnog sustava i recesija u privrednom razvoju zamijenili izvornu funkciju politike regionalnog razvoja s politikom razvoja nerazvijenih područja. Bijeg od prirodne

regionalizacije prema konvencionalnoj (političkoj) pridonioje čestim promjenama kao i razvodnjavanju funkcija regije u vođenju politike regionalnog razvoja.¹⁹

4.2. Cilj praćenja regionalne konkurentnosti

Konkurentnost na podnacionalnoj razini (regionalna konkurentnost) nije ni zbroj konkurentnih poduzeća u nekoj regiji ni procjena nacionalne konkurentnosti „u malom“. Regionalna konkurentnost govori o kvaliteti faktora, politika i institucija koji svojom isprepletenošću utječu na održivu produktivnost u nekoj podnacionalnoj, administrativnoj ili upravnoj cjelini. U tom kontekstu cilj i uloga praćenja podnacionalne konkurentnosti leži u procjeni kvalitete poslovnog okruženja i poslovnog sektora te u procjeni kvalitete njihove interakcije.

Informacijska osnovica praćenja razvijenosti pojedinih dijelova Hrvatske (županija, gradova, općina) sužava se kako se smanjuje upravna razina. Pokazatelji razvijenosti odnose se uglavnom na bruto domaći proizvod i nezaposlenost, a završavaju na razini županija i gradova. Uvođenjem indeksa razvijenosti od 2010. godine, temeljenog na pet pokazatelja (prosječni dohodak percapita, prosječni izvorni prihodi percapita, prosječna stopa nezaposlenosti, kretanje stanovništva i udio obrazovanog stanovništva u stanovništvu u dobi od 16-65 godina), nastoji se bolje opisati razina razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave (županija, gradova i općina).

Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske temelji se na kombinaciji statističkog podindeksa, koji se sastoji od 8 stupova konkurentnosti opisanih sa 116 pojedinačnih indikatora i anketnog podindeksa, koji se sastoji od 9 stupova konkurentnosti opisanih sa 68 anketnih indikatora, za svaku županiju. Tako je omogućena međusobna usporedba administrativnih (**NUTS 2**) i upravnih (**NUTS 3**) jedinica na podnacionalnoj razini. Budući da je u izračun RIK-a uključen niz indikatora kvalitete života, RIK daje bogatu i kvalitetnu podlogu za kontinuirano praćenje regionalne konkurentnosti Hrvatske u smislu kvalitete faktora o kojima ovisi atraktivnost nekog područja za poslovanje i življenje. U svojem trećem ciklusu RIK je pokazao da je metodološki kompatibilan s istraživanjem konkurentnosti na nacionalnoj razini koje provodi Svjetski gospodarski forum i istraživanjem regionalne

¹⁹ Šimunović I., Regionalni koncept razvitka Hrvatske, Ekonomski fakultet, Split, str. 4,5

konkurentnosti, koje je Europska unija počela provoditi 2010. godine. Tako se dobiva uvid u stanje glavnih područja konkurentnosti (stupovi konkurentnosti) hrvatskih županija te se prepoznaju potencijali i ograničenja konkurentskih sposobnosti te njihovi mogući uzroci, a sve radi praćenja i vođenja uravnotežene i dugoročno održive regionalne razvojne politike, komplementarne s regionalnom politikom Europske unije. Cilj praćenja konkurentnosti Hrvatske na podnacionalnoj razini jest bolji uvid u razloge razlika u konkurentnosti i razvojne ravnoteže na županijskoj razini. Većina uobičajeno korištenih indikatora (kao što su bruto domaći proizvod, zaposlenost, nezaposlenost) pokazuje rezultate razvojnog ponašanja, a ne faktore o kojima ovisi razvojni kapacitet. Zbog toga regionalni indeks konkurentnosti, s obzirom na metodologiju i fokus, pridonosi obogaćivanju i sistematiziranju informacijske osnove o faktorima o kojima ovisi konkurentnost, a time i razvojna performansa na podnacionalnoj razini (npr. županije i Grad Zagreb).²⁰

4.3. Regionalni indeks konkurentnosti

Regionalni indeks konkurentnosti temelji se na definiciji konkurentnosti koju koristi Svjetski gospodarski forum: konkurentnost je skup institucija, politika i faktora koji određuju razinu produktivnosti u nekoj zemlji i na definiciji EU-a prema kojoj je regionalna konkurentnost sposobnost kreiranja atraktivnog i održivog okruženja za poslovanje i življenje. Razina produktivnosti omogućava procjenu kvalitete poslovnog sektora i poslovnog okruženja o kojoj ovisi i razina povrata na ulaganja.

Model regionalnog indeksa konkurentnosti korišten u istraživanju regionalne konkurentnosti u Hrvatskoj od 2007. godine. Konstruiran je kombinacijom statističkih i perceptivnih stupova konkurentnosti koji izražavaju kvalitetu poslovnog okruženja i poslovnog sektora. Metodološki pristup agregiranju podataka i analizi temelji se na metodama istraživanja poslovne konkurentnosti (koje provodi Svjetski gospodarski forum) i globalne konkurentnosti (koje provodi Institut za razvoj menadžmenta) ,imajući u vidu raspoloživost i dostupnost podataka na županijskoj razini u Hrvatskoj.

²⁰NVK (2013) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 13
www.konkurentnost.hr

Budući da su u 2013. godini u metodologiju izračuna RIK-a unesene određene dopune, usporedbe s rangovima iz istraživanja regionalne konkurentnosti 2007. i 2010. godine samo su indikativne. Regionalni indeks konkurentnosti 2013. (RIK 2013) prati i ocjenjuje konkurentnost svih hrvatskih županija i Grada Zagreba (razina NUTS 3). Budući da je 2013. godine došlo do promjene u definiranju NUTS 2 regije u Hrvatskoj, u istraživanju regionalne konkurentnosti u 2013. godini nije obavljeno grupiranje u NUTS 2 regije jer ne bi bilo usporedivo s prethodnim istraživanjima (iz 2007. i 2010.) kada su županije bile grupirane u 3 NUTS 2 regije (Sjeverozapadna Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Središnja i Istočna (Panonska) Hrvatska). Budući da je 2013. godine Europska unija provela istraživanje regionalne konkurentnosti za sve NUTS 2 regije u EU-u, Hrvatska je kao članica EU-a obuhvaćena tim istraživanjem, pa se te informacije mogu koristiti kao dopuna istraživanju konkurentnosti NUTS 3 razine (tj. županija i Grada Zagreba).²¹

Tablica 16. Model regionalnog indeksa konkurentnosti – stupovi konkurentnosti

1. Demografija, zdravlje i kultura	Okruženje Poslovni sektor	Statistički podindeks (2/3)	Regionalni indeks konkurentnosti
2. Obrazovanje			
3. Osnovna infrastruktura i javni sektor			
4. Poslovna infrastruktura			
5. Investicije i poduzetnička dinamika			
6. Razvijenost poduzetništva			
7. Ekonomski rezultati - razina			
8. Ekonomski rezultati - dinamika			
1. Lokacijske prednosti	Okruženje	Perceptivni podindeks (1/3)	
2. Lokalna uprava			
3. Infrastruktura			
4. Vladavina prava			
5. Obrazovanje			
6. Financijsko tržište i lokalna konkurencija			
7. Tehnologija i inovativnost	Poslovni sektor		
8. Klasteri			
9. Marketing menadžment			

Izvor: NVK (2013) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, www.konkurentnost.hr

²¹NVK (2013) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 14,15 www.konkurentnost.hr

Mjerenje regionalnog indeksa konkurentnosti započinje 2007. godine. Njime se daje bogata i kvalitetna podloga za kontinuirano praćenje regionalne konkurentnosti Hrvatske u smislu kvalitete faktora o kojima ovisi atraktivnost nekog područja za poslovanje i življenje. Pod regionalnim indeksom konkurentnosti podrazumijeva se istraživanje koje daje jasnu sliku o jakostima i slabostima 21 hrvatske županije te se donose preporuke za jačanje konkurentnosti gospodarstva na lokalnoj razini. Regionalni indeks konkurentnosti može biti dobar „investicijski“ vodič, ali i poticaj brojnim, osobito obrazovnim institucijama za angažiranje u poboljšanju pojedinih faktora o kojima ovisi produktivnost hrvatskog gospodarstva.

Tablica 17. Rangiranje konkurentnosti regija za 2007. i 2010. GODINU

REGIJA	RANG KONKURENTNOSTI	
	2007.	2010.
Sjeverozapadna Hrvatska	1.	1.
Jadranska Hrvatska	2.	2.
Središnja i Istočna Hrvatska	3.	3.

Izvor: Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2010., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, 2011. Godina

Tablica 18. Rangiranje županija po konkurentnosti za 2007., 2010. i 2013. godinu

ŽUPANIJA	2013. GODINA	2010. GODINA	2007. GODINA
Grad Zagreb	1.	2.	1.
Varaždinska	2.	1.	4.
Istarska	3.	3.	3.
Međimurska	4.	4.	2.
Primorski - goranska	5.	7.	6.
Zadarska	6.	6.	9.
Zagrebačka	7.	5.	5.
Koprivničko-križevačka	8.	12.	7.

Splitsko-dalmatinska	9.	8.	8.
Dubrovačko-neretvanska	10.	9.	10.
Osječko-baranjska	11.	13.	14.
Krapinsko-zagorska	12.	11.	15.
Karlovačka	13.	14.	12.
Šibensko-kninska	14.	10.	13.
Bjelovarsko-bilogorska	15.	15.	11.
Brodsko-posavska	16.	16.	18.
Ličko-senjska	17.	18.	19.
Virovitičko-podravska	18.	17.	17.
Sisačko-moslavačka	19.	19.	16.
Vukovarsko-srijemska	20.	20.	21.
Požeško-slavonska	21.	21.	20.

Izvor: NVK (2007., 2010., 2013.) Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, www.konkurentnost.hr

U Hrvatskoj je važna regionalna politika temeljena na usklađivanju konkurentnosti i suradnji jer postoje značajne i dugoročne unutarnje razvojne razlike. Hrvatske županije nisu razvijene na uravnotežen način, što je uzrokovano čimbenicima kao što su njihov zemljopisni položaj, povijesne prilike, lokalni uvjeti prirodni resursi i različita tradicija.

Mjerenje konkurentnosti hrvatskih županija i regija koje je u Hrvatskoj provedeno u tri navrata 2007., 2010., i 2013. godine temeljeno je na metodologijama Svjetskoga gospodarskog foruma i IMD- a. Mjerenje konkurentnosti hrvatskih županija i regija pruža kvalitetan uvid u profil konkurentnosti na podnacionalnoj razini. Prema rezultatima rangiranja NUTS 2 regije i 21 županije prvo mjesto zauzima Sjeverozapadna Hrvatska, slijedi Jadranska regija i na trećem mjestu je Središnja i Istočna Hrvatska (Tablica 17).²² Grad Zagreb, Varaždinska županija, te županije Istarska, Međimurska i Zagrebačka zauzimaju u 2007. i

²²U kolovozu 2012. godine Europska komisija je prihvatila prijedlog podjele Republike Hrvatske na dvije NUTS 2 regije, odnosno na Kontinentalnu Hrvatsku i Jadransku Hrvatsku

2010. godini prvih pet mjesta. Ova mjesta ove županije drže od 2007. godine, uz promjenu da su u 2013. godini Zagrebačka i Primorsko - goranska županija zamijenile mjesta. Na začelju tijekom tri promatrane godine nalaze se: Požeško – slavonska, Ličko – senjska, Vukovarsko – srijemska i Sisačko – moslavačka županija (Tablica 18.). Zaključak koji se može dati iz promatranja NUTS 2 regije i 21 županije za 2007. i 2010. godinu jest da su najkonkurentnije regije i županije ujedno i najrazvijenije.

Nalazi ovog istraživanja potvrđuju da nema dovoljno brzih promjena, pa stoga ni vidljivog napredovanja konkurentnosti županija. Sve županije imaju prvo na ujednačen razvoj. Jača li se konkurentnost županija, doći će do rasta konkurentnosti na nacionalnoj razini. To je jedino moguće postići ako sve županije surađuju zajedno.

5. KRITIČKI OSVRT NA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Hrvatsko je gospodarstvo u posljednjih dvanaest godina sve manje konkurentno i promatrano kroz razdoblja uključivanja Hrvatske u rangiranje Svjetskog gospodarskog foruma tj. od 2002. godine do danas, postoji realni padajući trend. U proteklih dvanaest godina Hrvatska je pala za 14 pozicija, tj. sa 63 mjesta 2002. godine na 77 mjesto 2014. godine, što govori o povećanju jaza konkurentnosti u odnosu na međunarodno tržište. Višegodišnji nepovoljan trend konkurentnosti Hrvatske udaljio ju je od zemlja članica EU i približio zemljama Jugoistočne Europe. Ovakav trend kretanja konkurentnosti Hrvatske promatran u usporedbi s drugim zemljama upućuje na zaključak da hrvatsko gospodarstvo nazaduje na ljestvici konkurentnosti i u tome Hrvatsku prestižu zemlje koje uspijevaju poboljšati svoju konkurentnost brže, kvalitetnije i efikasnije.

Prema staroj tezi nobelovca Josepha Stiglitz²³ o „paradoksu prirodnog bogatstva“ koja govori da zemlje koje obiluju prirodnim bogatstvima obično ih obilježava kronična ekonomska zaostalost. Ta kronična ekonomska zaostalost obilježava i hrvatsko gospodarstvo. Iako obilujemo vodama, šumama, raznim zemljištima, kulturnim dobrima i rudnim bogatstvima hrvatsko je gospodarstvo sve manje konkurentno.

Iako je turizam jedna od najvažnijih gospodarskih grana, i u tom se segmentu javljaju mnogobrojni problemi. Prema konkurentnosti turističkog biznisa zadnjih par godina čvrsto smo „ukopani“ negdje između 35. i 33. mjesta na ljestvici od 141 zemlje svijeta. Najveća zapreka turističkom prosperitetu Hrvatske ne leži u neučinkovitosti turističkog sektora, nego u nimalo poticajnom poslovnom okruženju. Generalno bi se moglo reći da je 33. mjesto od 141 zemlje zadovoljavajuće, no dok ostale zemlje traže prostora da napreduju i preispituju svoje mane mi stojimo godinama na istom mjestu. Veliki problem je prevelika ovisnost nacionalne ekonomije o turizmu jer je turistička potražnja vrlo osjetljiva. Hrvatsko gospodarstvo sve to čini izrazito ranjivim. Kad bi se Hrvatska osvrnula na stvaranje jasnog pravnog i gospodarskog okvira koji će biti usmjeren na rast i razvoj sektor imalo bi direktan utjecaj na rast i razvoj nacionalnog gospodarstva.

²³Dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju i profesor na Sveučilištu Columbia

Unatoč napredovanju Hrvatske na globalnoj ljestvici korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija, Hrvatskoj treba strategija dugoročnog razvoja koja se temelji na prioritetnim sektorima kao što su informacijsko komunikacijske tehnologije koje otvaraju prostor za razvojno istraživačke aktivnosti i inovativan pristup u stvaranju konkurentnih proizvoda, rješenja i usluga. Hrvatskoj trebaju obrazovani i stručni ljudi koji stvaraju nove ideje i popunjavaju listu hrvatskih proizvoda sa svjetskim rejting

ZAKLJUČAK

Konkurentnost nacionalnog gospodarstva je dinamična kategorija koja je izložena stalnim promjenama u gospodarstvu. Ona je ključan pokretač prosperiteta, porasta blagostanja i životnog standarda građana. Na promicanje konkurentnosti gospodarstva u Hrvatskoj treba gledati kao jedinstvenu priliku. Hrvatsko gospodarstvo susreće se s nizom problema koji usporavaju njegovo konkurentsko napredovanje, te je s toga potrebno prepoznati cijeli niz područja u kojim treba provesti odgovarajuće promjene.

Neuspješnost hrvatske ekonomije i izostanak porasta društvenog proizvoda, a time i standarda građana naše zemlje, svakako je vezano uz nekonkurentnost Hrvatske. Ostvarenje konkurentnosti gospodarstva zahtjeva stručne i sposobne stanovnike i zaposlene, ali to mora pratiti odgovarajuća ekonomska politika. Prije svega razvoj snažnih i samostalnih institucija, poboljšanje javne uprave, smanjenje korupcije te poboljšanje poduzetničke klime.

Većina indikatora konkurentnosti od indeksa globalne konkurentnosti, indeksa turističke konkurentnosti, indeksa održive konkurentnosti pa sve do indeksa percepcije korupcije pokazuje da se Hrvatska ne kreće u dobrom smjeru. Već dvanaest godina hrvatsko gospodarstvo stoji „čvrsto“ ukopano na jednom mjestu i sve je manje konkurentno. Iako je turizam jedna od najvažnijih gospodarskih grane hrvatskog gospodarstva, sve je više prisutna zapreka turističkog prosperiteta koja leži u neučinkovitosti turističkog sektora.

Preobrazba hrvatskog gospodarstva predstavlja cilj pun izazova. Da bi se hrvatsko gospodarstvo „preobrazilo“ potrebno je poduzeti niz strukturnih reformi koje moraju zahvatiti javni i privatni sektor, a s ciljem povećanja konkurentnosti našeg gospodarstva. Strukturne reforme provode se u Hrvatskoj već dvadesetak godina, a njihova cijena je da je politički proces poprimio velike razmjere korumpiranosti, razlikama u regionalnom razvoju zemlje, porastom nezaposlenog stanovništva i porastom siromaštva. Država s takvim problemima nije, niti će biti konkurentna ako se stvari bitno ne poprave. Razvoj hrvatskog gospodarstva ograničen je nedostatkom naprednih znanja, ali i smanjenom potrebom za takvim znanjima, i kod pojedinaca i kod poduzeća.

LITERATURA

POPIS KNJIGA:

1. Čavark V., Družić I., Barić V., Grahovac P., Gelo T., Aksentijević Karman N., Mrnjavac Ž., Obadić A., Pašalić Ž., Smolić Š., Šimurina J., Tica J., Gospodarstvo Hrvatske, Politička kultura - nakladno istraživački zavod, Zagreb, 2011. Godina

POPIS RADOVA I INTERNETSKIH IZVORA:

1. Europska komisija (2010.): EUROPA 2020., Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast
2. HDI (2014); Human development reports, www.hdr.undp.org
3. Lovrinčević Ž., Mikulić D., Rajh E., Usporedba metodologija mjerenja konkurentnosti nacionalnog gospodarstva i položaj Hrvatske, Ekonomski pregled
4. MINT (2014): Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, www.mint.hr
5. MZOS (2014): Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, www.mzos.hr
6. NVK (2004) : Benchmark analiza Hrvatske: Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, www.konkurentnost.hr
7. NVK (2006) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
8. NVK (2007): Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
9. NVK (2010): Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
10. NVK (2013): Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
11. NVK (2008) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
12. NVK (2013) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
13. NVK (2013) : Godišnje izvješće o konkurentnosti putovanja i turizma, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
15. NVK (2014) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, www.konkurentnost.hr
16. MINT (2014): Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, www.mint.hr

17. Strukturni i investicijski fondovi (2014.): Svrha i glavni ciljevi Obzora 2020., www.strukturnifondovi.hr
18. Šimunović I., Regionalni koncept razvitka Hrvatske, Ekonomski fakultet, Split
19. TransparencyInternational (2014): CorruptionPerceptionsIndex, www.transparency.org
20. WEF (2014):The global competitivenessreport, www.weforum.org
22. WWF (2014): Izvještaj o stanju planeta, Svjetski fond za zaštitu prirode, croatia.panda.org
23. Europska komisija (2014.): Posebne preporuke po državama. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/hrvatska/index_hr.http
24. ¹Europe 2020. in Croatia (2016.): In deptheconomicreview 2016. Dostupno na: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-your-country/hrvatska/index_hr.http
25. Solability (2014., 2015.): The sustainable competitiveness index 2014., 2015.

POPIS TABLICA I SLIKA:

SLIKE

Slika 1: Piramida konkurentnosti

TABLICE

Tablica 1. Sastavnice indeksa konkurentnosti rasta

Tablica 2. Sastavnice indeksa poslovne konkurentnost

Tablica 3. Sastavnice indeksa globalne konkurentnosti

Tablica 4. Indeks globalne konkurentnosti -rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

Tablica 5. Sastavnice indeksa održive konkurentnosti

Tablica 6. Indeks održive konkurentnosti - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

Tablica 7. Sastavnice indeksa turističke konkurentnosti

Tablica 8. Indeks turističke konkurentnosti - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za

Tablica 9. Indeks konkurentnosti korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

Tablica 10. Indeks ravnopravnosti spolova - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2014. i 2015. godinu

Tablica 11. Indeks ljudskog razvoja - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

Tablica 12. Indeks percepcije korupcije - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2012. i 2014. godinu

Tablica 13. Svjetska ljestvica talenata - rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2013. i 2014. godinu

Tablica 14 . Pregled glavnih ciljeva „EUROPE 2020“

Tablica 15. Struktura Obzora 2020.

Tablica 16. Model regionalnog indeksa konkurentnosti – stupovi konkurentnosti

Tablica 17. Rangiranje konkurentnosti regija za 2007. i 2010. godinu

Tablica 18. Rangiranje županija po konkurentnosti za 2007., 2010. i 2013. godinu

SAŽETAK

Konkurentnost je kompleksan pojam koji nije lako definirati te u posljednjih tridesetak godina postaje jedan od najčešće analiziranih ekonomskih pojmova. Konkurentnost bih najlakše definirala kao sposobnost određene zemlje da postigne uspjeh na svjetskom tržištu koja jamči bolji život za sve građane neke države. Za ovako malo gospodarstvo kao što je Hrvatska, konkurentnost je ključan pokretač prosperiteta i blagostanja građana. Napredak male zemlje kao što je Hrvatska u osnovi ovisi da proizvodi i prodaje robu i usluge na tržištima diljem svijeta, odnosno konkurentnost ovisi o njevoj produktivnosti. Hrvatskoj bi u ovome trenutku najviše odgovarale mjere kojima se potiče proizvodnja i rast domaće ponude što bi posredno djelovalo na oživljavanje domaće potražnje. Osnovni je cilj rada analizirati poziciju hrvatskog gospodarstva kroz različite indikatore. Istraživanjem pokušati će se prikazati i objasniti pozicija Hrvatske kroz različite indikatore u odnosu na deset najbolje rangiranih zemalja u svijetu.

SUMMARY

Competitiveness is a complex concept that is not easily defined, and in the last thirty years becoming one of the most commonly analyzed economic concepts. Competitiveness, the easiest way would define it as the ability of certain countries to achieve success on the world market that guarantees a better life for all the citizens of a State. For such a small business such as Croatia, competitiveness is a key driver of prosperity and well being of the citizens. The progress of small countries such as Croatia basically depends on producing and selling goods and services to markets around the world, namely the competitiveness depends on its productivity. Croatia would have at this moment the most fit measures encourages the production and the growth of domestic supply which would indirectly affect the revival of domestic demand. The basic aim of the study is to analyse the position of the Croatian economy through various indicators. Try to research will show and explain the position of Croatia through various indicators in relation to the ten best ranked countries in the world.